

גלויה מאמריקה

הבחירות בארצות הברית של אמריקה מעוררות התרגשות רבה לא רק ב"ארץ האנשים החופשיים והבית של האמזים" כנוסח מאמר ההמנון האמריקני. רבים נוטים לתאר בחירות אלה כקרב בין אור לחושך. אך זוהי ראייה פשטנית ביותר, על דרך ההמעטה, של המציאות המדינית המורכבת בארה"ב בראשית המאה העשרים ואחת, אשר לא לוקחת בחשבון תמורות היסטוריות וסוציולוגיות רבות משמעות וחשיבות בהווה והחוויה באמריקנית בימינו.

מפתה לומר כי המאבק בין דונלד טראמפ לבין הילרי קלינטון מבוסס על שתי השקפות עולם סותרות, האחת שמרנית והאחת מתקדמת. אך התמונה יותר מורכבת מבחינה סוציולוגית. עלייתו של טראמפ בקרב המפלגה הרפובליקנית והצבתו כמועמד לנשיאות מטעם מפלגה זו נראית לרבים כחלום בלהות. תופעה זו אכן משקפת את השקיעה של מוסדות, ערכים ומנהגים אמריקניים, החל מוול סטרייט והסנאט וכלה ברשתות החדשות בכבלים.

אך לעליית טראמפ יש בסיס רחב בציבוריות האמריקנית – מעמד העובדים הלבנים בגיל הביניים, אנשים פחות משכילים, אשר סובלים לפחות כמו כל קבוצה דמוגרפית אחרת מפגעי הגלובליזציה, עבודת מהגרים זולה ושוק חופשי. זהו בסיס כוחו העיקרי של טראמפ ולכן הוא איננו מהסס לדגול במדיניות של זהות לבנה. סיסמתו "לעשות את אמריקה גדולה שוב" מדברת כמובן על אמריקה הלבנה, במיוחד זו שאיננה זוכה מפירות הגלובליזציה. וככל שזה נראה בתוצאות הסקרים, הוא די מצליח בכך. אחת הסיבות המכריעות לכך שהוא מצליח לגייס תומכים רבים מקרב שכבה זו נעוצה בעובדה שהיא נפגעה קשות מהגלובליזציה. חשוב לציין כי גם ברני סנדרס, הדמוקרט שהתמודד מול הילרי קלינטון, פנה אף הוא אל מעמד העובדים הלבן שנפגע מהגלובליזציה, אך כמובן ללא הגזענות של טראמפ.

לפגיעה כלכלית קשה זו יש כמובן השלכות נפשיות רבות ומגוונות. לדוגמא, משבר נפשי הפך למגיפה בקרב נשים לבנות בגיל הביניים באזורים כפריים. לפי מחקרים שונים שיעורי התמותה מחמת אלכוהול והתאבדות בקרב נשים מקבוצה זו הוכפלו למעשה מאז ראשית המאה הנוכחית. עורכי המחקרים כותבים באירוניה מרה: "לנשים אלה יש אולי זכויות בשל צבע עורם הלבן, אך זו גם הדרך היחידה והבלעדית שהן זכו להיות מועדפות". אלה הם גם אזורים מכאוב ומצוקה של מעמד העובדים הלבן ולכן טראמפ זוכה בהם לתמיכה מסיבית. אנשים אלו חשים כי הם נותרו מאחור על

ידי הכלכלה והתרבות באמריקה. הם מתייחסים לכן בבוז לזוכים מפירות הגלובליזציה בחוף המזרחי והמערבי של אמריקה, וזה כמובן הדדי מהצד השני. במילים אחרות, טראמפ מצא כביכול מזור, בעיקר ברטוריקה כמובן, למצוקות הכלכליות והתפרקות החיים של מעמד העובדים הלבן, והוא מטעה אנשים אלה כי יחזיר אותם למרכז מרחב הניסיון ומוקד אופק הציפיות של החברה האמריקנית.

בשנת 2016 התפרסם הספר "חוסר שוויון גלובלי" מאת הכלכלן ברנקו מילאנוויץ. בניגוד גמור לספרו המפורסם של תומאס פרידמן "הלקסוס ועץ הזית" משנת 1999, בו הילל את תהליכי הגלובליזציה, וטען כי התנגדות לתהליכים כלכליים אלה משולה להתנגדות לחוקי הטבע, מילאנוויץ טוען אמנם כי העולם אכן הפך ליותר שוויוני – מדינות עניות מתקרבות לעשירות, אך המדינות המערביות הדמוקרטיות הפכו לפחות שוויוניות בקרבן. מי שהרוויחו הכי הרבה מהגלובליזציה הם המעמדות הבינוניים והעליונים באסיה, ומי שהפסידו הכי הרבה בעטייה הם מעמדות הביניים והעובדים באמריקה ובאירופה. ניתן להוסיף לשורת המפסידים כמובן גם את מעמד הביניים בישראל.

הממצאים של מילאנוויץ מקבלים את אישורם על ידי לא אחר מאשר לורנס סומרס, אשר שירת כשר האוצר תחת קלינטון. סומרס מוכר לכל מהסרט "הרשת החברתית" על פייסבוק ומארק צוקרברג, שבו בהיותו נשיא אוניברסיטת הארוורד מסלק ממשדו את התאומים התאומים קמרון וטיילר וינקלווס, אשר ביקשו את התערבותו בסכסוך שלהם עם צוקרברג. סומרס מודה כי כדי לקדם תהליכי גלובליזציה בתפקידו ערך מסעות בכל רחבי העולם, אך רק לא בקרב ערי ופרברי המסכנות באמריקה. "לגבי קובעי המדיניות הדמוקרטים עוני היה ארץ זרה או שייך רק לשחורים" אמר. זאת ועוד, הוא מציין בגלוי כי העילית הדמוקרטית, שבה הוא כולל את עצמו, מקלים ערך במושג של לאומיות, ומהווים למעשה עילית קוסמופוליטית.

מעבר למערכת הבחירות הנוכחית, ובלי קשר לתוצאותיה, אסור למפלגה הדמוקרטית, מבחינה מדינית ומוסרית, לוותר על מעמד לבן זה שנפגע קשות מהגלובליזציה. על הדמוקרטים להציע מדיניות לא רק קוסמופוליטית אלא גם זו הקשובה לצרכים והמצוקות האמיתיים של בני שכבה זו, אחרת הם יידחפו יותר ויותר לייאוש והרס עצמי.